

Enintään 6 tehtävään saa vastata. Tehtävät arvostellaan pistein 0–6, paitsi muita vaativimmat, +:lla merkityt jokeritehtävät, jotka arvostellaan pistein 0–9. Moniosaisissa, esimerkiksi a-, b- ja c-kohdan sisältävissä tehtävissä voidaan erikseen ilmoittaa eri alakohtien enimmäispistemäärät.

1. Tarkastele Välimeren merkitystä antiikin Kreikalle ja Roomalle.
2. Oheinen tilasto kertoo rautateiden kehityksestä eräissä maissa vuosina 1850–1910. Luvut osoittavat rataverkon pituuden kilometreinä eri vuosina.
  - a) Vertaile taulukon pohjalta rataverkon laajenemista näissä maissa ja selitä, mitkä tekijät vaikuttivat kehitykseen.
  - b) Mitä seurauksia rautateiden rakentamisella oli Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa 1800-luvun jälkipuoliskolla?

Rataverkon pituus kilometreinä 1850–1910

	Iso-Britannia	Saksa	Venäjä	USA
1850	3 900	2 100	500	14 500
1870	21 000	19 000	11 000	85 000
1890	28 000	43 000	31 000	335 000
1910	32 000	61 000	67 000	566 000

J. R. McNeill & W. McNeill, *Verkottunut ihmiskunta* (2005)

3. Uusi luonnontieteellinen maailmankuva syntyi Euroopassa 1500- ja 1600-luvuilla. Mikä tuossa maailmankuvassa oli uutta, ja miten se erosi keskiaikaisesta maailmankuvasta?
4. Luonnontutkija Charles Darwin julkaisi pääteoksensa *Lajien synty* vuonna 1859. Darwinin tutkimusten yksi jälkiseurauksena olivat ns. sosiaalidarvinistiset teoriat kuten rotuteoriat. Selitä Darwinin tutkimusten keskeiset tulokset ja erittele, millä tavoin Darwinista ammentavat näkemykset vaikuttivat 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen eurooppalaisessa ajattelussa ja politiikassa.
5. Mitä seurauksia Neuvostoliiton hajoamisella on ollut Euroopan poliittiselle kehitykselle?

6. On arvioitu, että hyvinvointivaltion rakentaminen Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla vahvasti erityisesti naisten yhteiskunnallista asemaa. Erittele, mitkä seikat puoltavat tätä arviota.
  7. Miten kristinuskon yleistyminen vaikutti suomalaiseen yhteiskuntaan keskiajalta 1600-luvun puoliväliin mennessä?
  8. Globalisaation myötä maailman väitetään muuttuneen ”maailmankyläksi”. Arvioi väitteen paikkansapitävyyttä 1900-luvun jälkipuoliskon historian valossa.
- + 9. Alla on kaksi lähdetä, jotka liittyvät ensimmäisen maailmansodan jälkeiseen aikaan Saksassa.
- a) Tulkitse pilapiirrosta. (3 p.)
  - b) Pohdi pilapiirrosta ja Martin Niemöllerin runoa hyödyntäen, miksi Kansallissosialistinen puolue onnistui nousemaan valtaan Saksassa. (6 p.)

Lähde: *Die Arbeiter-Zeitung* (Wien) 26.3.1919

*Ensin he tulivat hakemaan sosialisteja, en sanonut vastaan – koska en ollut sosialisti.
Sitten he tulivat hakemaan ammattiyhdistysaktiiveja, enkä sanonut vastaan – sillä en ollut ammattiyhdistysaktiivi.
Sitten he tulivat hakemaan juutalaisia, en sanonut vastaan – sillä en ollut juutalainen.
Sitten he tulivat hakemaan minua – eikä jäljellä ollut enää ketään, joka olisi voinut sanoa vastaan.*

Martin Niemöller
(Käännös: YTL)

Martin Niemöller (1892–1984) oli yksi Hitleriä vastustaneen luterilaisen tunnustuskirkon johtajista.

- +10. Alla on kolme Suomen 1930-luvun politiikkaa käsittelevää lainausta.
- Miten *Vaasa-lehden* ja *Työväenjärjestöjen tiedonantaja* -lehden näkemykset laeista ja laillisuudesta eroavat toisistaan? (3 p.)
  - Mihin presidentti Svinhufvud viittaa puhuessaan ”aseellisen väkivallan tiestä”? (2 p.)
  - Pohdi, miksi Suomi säilyi 1930-luvulla demokraattisena valtiona. (4 p.)

”Lauantaiksi ja sunnuntaiksi olivat Vaasan läänin kommunistiset nuorisoyhdistykset järjestäneet Lapualle jonkinmoiset ’haastejuhlat’. Näihin juhliin saapuivat niiden osanottajat puettuina bolshevistisiin pukuihin, punaisiin ryssänpaitoihin, neuvostomerkit rintapielissään – – Kommunistien jo ulkoasuinen uhittelu ja päällepäätteeksi kiihoitusyritys oli kuitenkin myrkyttänyt paikkakuntalaisten mielet niin, että kokouksen hajottamisen perästä sattui jälkinäytöksiä, joissa lienee myös ryssänpaidoille lausuttu asianmukainen tuomio – – Kommunistien olisi pitänyt jo aikoja sitten huomata, että he pelaavat sellaista peliä, josta tehdään loppu. Ja huomata sekin, että jos tuossa lopun teossa ei riitä järjestysvallan mahti, kansalaiset tekevät sen omin kourin. Tässä asiassa joutui nyt ensin puhumaan ’Lapuan laki’, mutta kommunistit saavat uskoa, että muuallakin ajatellaan samalla tavalla kuin Lapualla. Jos kommunistit uhitteluaan jatkavat, ei ole mikään mahdottomuus, että asiassa puhuu ’koko maan laki’. Ja sanomattakin on selvää kumpi laki, ryssänkö laki vai isänmaallisen kansamme tahdon laki silloin enemmän painaa.”

Vaasa-lehti 26.11.1929

Lapualle oli kuitenkin kokoontunut pitkin Pohjanmaata porvarillisen laillisuuden ja isiltä perityn uskon puolustajia ja he alkoivat näyttää mitä on laillisuus ja isiltä peritty usko. He alkoivat kännipäissään – vaikka maassa on kieltolaki – hyppiä pitkin kylänraitia silmät nurin päässä, möykyttää kaikkia tapaamiaan työläisiä kivillä, nyrkeillä, pyssynperillä ynnä muilla sellaisilla laillisuusvälineillä ympäri korvia ja korvillekin ja jahdata työläisiä pois paikkakunnalta – – Aiheena näihin laillisuusmessuihin sanotaan olleen sen, että muutamilla juhliin saapuneilla oli ollut punaisia puseroita yllä. Olemme lukeneet tämän laillisuusnäytelmän jälkeen kaikki lakikirjat läpi ja koettaneet löytää niistä sellaisen paikan, jossa kielletäisiin pitämään punaista puseroa, mutta emme ole mistään löytäneet sellaista kieltoa ja meistä on alkanut tuntua Lapuan laillisten laillisuus ja uskonkiivaus lievemmin sanoen arveluttavalta.

Työväenjärjestöjen tiedonantaja -lehti 30.11.1929

Otettuani tänä päivänä sotaväen ja suojeluskuntain ylipäällikkönä huolehtiakseni järjestyksen palauttamisesta maahan tahdon täten henkilökohtaisesti kääntyä kaikkien suojeluskuntalaisten ja muittenkin sellaisten puoleen, jotka ovat lähteneet aseellisen väkivallan tielle, ja käskeä heitä, niin kuin eilen allekirjoittamassani julistuksessa sanotaan, kuuliaisina laille viipymättä palaamaan kotiseuduilleen. Kukaan ei ole oikeutettu lähtemään paikkakunnaltaan aseistettuna ilman päällystön lupaa, eikä kenenkään myöskään pidä kallistaa korvaansa kiihoittajille ja värväjille, jotka yrittävät yllyttää kansalaisia lähtemään ase kädessä taisteluun laillista yhteiskuntajärjestystä vastaan.

Ote presidentti P. E. Svinhufvudin radiopuheesta 2.3.1932